

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΕΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

10
1913

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ Γ' 30 Σεπτεμβρίου 1913. — ΤΕΥΧΟΣ Γ.

ΤΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΒΑΛΑ ΦΥΛΛΑ ΤΟΥ ΠΑΛΑΤΙΝΟΥ ΚΩΔΙΚΟΣ X 88 ΤΟΥ ΛΥΣΙΟΥ

Πρώτος ὁ Κάρολος Scheibe ἐποίησατο ἀντιβολὴν τοῦ περιωνύμου ἐν τῇ Πανεπιστημιακῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἐιδελδέργης Παλατινοῦ κώδικος τοῦ Λυσίου X 88¹, ὃν ὁ Sauppe ἤδη τῷ 1841 εἶχε διαγνώσει ὡς ὄντα τὸν ἀρχέτυπον ἀπάντων τῶν μέχρις ἡμῶν διασωθέντων κωδίκων τοῦ ῥήτορος². Εἶτα δὲ τῷ 1875, ἔτι σπουδάζων ἐν Βερολίνῳ καὶ παρορμηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἐμοῦ διδασκάλου I. G. Droysen, ἐδημοσίευσεν νέαν ἀντιβολὴν τοῦ κώδικος ἐκείνου³, μελετηθέντος ὑπ' ἐμοῦ ἐν Βερολίνῳ, ὅπου προθύμως μοι ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς ἐν Ἐιδελδέργῃ βιβλιοθήκης. Τὴν δ' ἀντιβολὴν μου ἐκείνην συνεπλήρωσε καὶ ἐπηγώρθωσεν ἐν τισὶ κατόπιν ὁ R. Schöll. Ἐξ-

¹ *Lysiae Orationes ad cod. Palatinum nunc denuo collatum recensuit Car. Scheibe*. Editio II aucta et emendata. Ἐν Λειψίῳ, 1874 παρὰ τῷ Teubner.

² *Sauppe* Epistola critica ad Godofredum Hermannum. Ἐν Λειψίῳ, 1841 σ. 7 κ. ε.

³ *Mittheilungen über den Codex Palatinus X 88* ἐν τῷ *Hermes* τόμ. I' (1876) σ. 267-280. Πρὸς καὶ τὰ περὶ τῆς ἀντιβολῆς μου ταύτης γραφέντα ὑπὸ τοῦ *F. Blass* ἐν τῷ *Jahresbericht über die Fortschritte der Alterthumswissenschaft* τόμ. A' (1877) σ. 261 καὶ ὑπὸ τοῦ *H. Rühl* ἐν τῷ *Jahresbericht des Philologischen Vereins zu Berlin*. 1877 σ. 37.

⁴ *Zum Codex Palatinus des Lysias* ἐν τῷ *Hermes* τόμ. IA' (1877) σ. 202-222. Ἡ παραπομπὴ τοῦ *Sittl* *Geschichte der griechischen Literatur*. Ἐν Μονάχῳ, 1886 τόμ. B' σ. 158 σημ. 5 • *Kollation in Scheibes Ausgabe*: *Nachträge* geben *R. Schöll* *Hermes* 10, 222 ff. und *Spiridion Lambros*

έδωκε δ' οὗτος καὶ σημειώμα τι ἐν τῷ κώδικι, ἐξ οὗ καταδείχθη, ὅτι ὁ κώδιξ ἐκεῖνος εὑρίσκετο τὸ πρῶτον ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας, ὅθεν ἤλθεν εἰς τὴν Ἑσπερίαν¹. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε ὑπὸ τοῦτου οὔτε ὑπ' ἐμοῦ πρότερον ἐξητάσθη ἢ κατόπιν ἱστορία τοῦ κώδικος, ἦν σαφηνίζουσιν ἄλλα τινὰ ἐν τῷ κώδικι σημειώματα, ἐμελέτησα τὰ σημειώματα ταῦτα ἐν σχέσει πρὸς τὰ τετράδια καὶ τὰ φύλλα τοῦ κώδικος ἐν Ἰνδελβέργῃ τὸ θέρος τοῦ 1906, τὸ δὲ πόρισμα τῆς ἐμῆς ἐρεύνης ἐκθέτω ἐνταῦθα.

Καὶ δὴ ἐν φ. 141^β τοῦ κώδικος ἀναγινώσκεται τὸ ἐξῆς σημεῖωμα, γεγραμμένον χειρὶ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος:

† Ἐχει τὸ παρὼν βιβλίον τετράδια δεκαοκτώ †.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ φύλλῳ ἔπονται χειρὶ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος τὰ κλύουθα σημειώματα:

† Ἐχει γοῦν εἰ (ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος η) παροῦσα βίβλος φύλλα ρμ̄ καὶ δύο· εἰ δ' οὖν οὐδέν σοι ταύτη καταμετρηθήσεται †.

† Ἐχει ἢ παροῦσα βίβλος φύλλα ρμ̄ καὶ β †.

† Κόμματα βιβλία σταχομένα ιε'· χωρὶς [πινακίδας χάρβαλα θ' καὶ μικρὰ δύο]².

Τέλος δ' ἐν φ. 142^α ἀναγινώσκωμεν τάδε· Κομὰτια βιβλίια σταχομένα ιε' χωρὶς πινακίδας χάρβαλα θ' καὶ μικρὰ δύο :·

Ἦνε προφανές, ὅτι τὸ πρῶτον σημειώμα, μὴ συμπίπτον ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν τετραδίων πρὸς τὰ κατόπιν, ἐγράφη ὅτε ὁ κώδιξ ἦτο μὲν πληρέστερος ἢ νῦν, δὲν ἦτο δὲ ἀκόμη ἑστα-

Hermes 10, 257 ff.· εἶνε ἐσφακμένη, ὅτι τῆς ἀντιβολῆς τοῦ Schöll περιλαμβανομένης ἐν τῷ ΙΑ' καὶ οὐχὶ τῷ Ι' Τόμῳ τοῦ Hermes καὶ κατὰ ταῦτα ἐπομένης εἰς τὴν ἐμὴν.

¹ Schöll ἐνθ' ἀν. σ. 203. Πρὸβλ. τὴν ἐμὴν ἐξηγήσειν τῆς ἐν τῷ σημειώματι τούτῳ βραχυγραφίης π̄ ὡς σημαίνουσης τὴν λέξιν παλαιῶν ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Α' σ. 97.

² Οὕτω συνεπλήρωσα ἐκ τοῦ κατωτέρω ἐν φ. 142^β σημειώματος, ἐπειδὴ τοῦ τελευταίου τούτου ἐν φ. 141^β σημειώματος μόνον ἀδύγνωστα λείψαντα σώζονται, ὅτι κατὰ τὴν στάχασιν κοπίσης τῆς κάτω φ.ς.

χωμένος, δὲν ἔφερε δὴλα δὴ πινακίδας, οἷων ἕστερεῖτο καὶ κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, καθ' ἃ γίνεται δὴλον ἐκ τῶν εὖς τελευταίων σημειωμάτων. Δὲν πρέπει δὲ νὰ συγχέωμεν τὰς πινακίδας, περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνταῦθα, πρὸς τὰς κεκρωμένες πινακίδας τῆς ἀρχαιότητος¹, ἀλλ' ἡ λέξις σημαίνει τὰς διὰ βύρσης περιβεβλημένας σανίδας τῆς ἐν τοῖς μεσαιωνικοῖς χρόνοις συνήθους ἀμφιάσεως². Τοιούτων δὲ πινακίδων ἀνακαίνισις μνημονεύεται ἐν σημειώματι τοῦ ὑπ' ἀρ. 201 κώδικος τῆς ἐν Λέσβῳ μονῆς τοῦ Λειμώνος, γεγραμμένου τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα³. Οὐδὲ πρέπει νὰ παρεξηγήσωμεν τὴν λέξιν σταχομένα τοῦ προτελευταίου καὶ τοῦ τελευταίου σημειώματος, ὅπου δὲν σημαίνει τὰ ὑπὸ τοῦ βιβλιοπηγοῦ εἰς βιβλίον συμπεπηγμένα, ἀφ' οὗ ῥητὴ γίνεται μνεία τῆς ἀπουσίας πινακίδων, ἀλλ' ἀπλῶς τὰ πρὸς ἀλληλα συνερραμμένα τετράδια⁴. Κατὰ ταῦτα ὁ κώδιξ δὲν ἦτο τελείως συμπεπηγμένος οὐδ' ὅτε τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ἐγράφησαν τάνωτέρω σημειώματα, ἀλλ' ἐδιεβλιοδετήθη ἀργότε-

¹ Ἴδε περὶ τούτων Θόμῳνος-Λάμπρου Ἐγχειρίδιον ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς παλαιογραφίας. Ἐν Ἀθήναις. 1905 σ. 43 κ. ε.

² Ἴδε τὴν λέξιν σανίδες ἐν τῇ αὐτῇ χρήσει ἀλλοχού τε καὶ ἐν τῷ κώδιξι 185 τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἐν φ. 91B. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἀγίου Στεφάνου... εἰς τὸ μὴ ἔχον σανίδας. Ἀθαν. Παπαδοπούλου Κεραμέως Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη Τόμ. Α' σ. 238. Ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν κωδίκων τῆς ἐν Στρομνίτῳ μονῆς τῆς Παναγίας Ἐλισσῆς, ἧς ἀπόγραφον ὑπὸ τοῦ Ἑρμκνουήλ Miller ἀπόκειται ἐν τῷ Παρισιακῷ Suppl. grec 1222, ἴδε τὰς λέξεις σανίδες καὶ σανίδιον (*Omone Inventaire du trésor et de la bibliothèque du monastère de Stroumnitza ἐν τοῖς Mélanges H. Weil. Ἐν Παρίσις. 1908 σ. 314 καὶ 315 ἀρ. 24 καὶ 35*). Αὐτόθι εὐρηκεὶ καὶ ἡ λέξις περζοσάνιδον σημαίνουσα σανίδα περιενδεδυμένην διὰ βύρσης (*Βιβλίον βαμβακηνόν, περζοσάνιδον, Μετάφρασις Παρηγουρικόν. Omone ἐνθ' ἀν. σ. 316 ἀρ. 90*).

³ Ἡ ἀγιοτάτη βίβλος αὕτη ἦγον ἐὶ Κλίμακος ἀπὸ πολληκερίας σαθρωθὲν, τό τε στάχυμα καὶ αἱ πινακίδαις ἀνεκαινίσθη καὶ ἐκαλλοπίσθη διαχειρῶς καὶ πόρου κάμου Ἱερεμίου ἱερομονάχου, ἀπονίσσον Κῶου, τὸ ἔπιτόμη Ἰαμοῦς καὶ ἡ ἀγαγιώκοιτες εὐχεσθὲ μου διὰ τὸν Κ(ύριον) τοῦ ἀμαθούς καὶ ἀμαρτωλοῦ. Ἀθαν. Παπαδοπούλου Κεραμέως Μαυρογορδάτειος βιβλιοθήκη ἐν Πικραττίματι ΙΖ' Τόμου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου (1886) σ. 106.

⁴ Ῥητὴ διάκρισις τοῦ σταχώματος καὶ τῶν πινακίδων γίνεται καὶ ἐν τῷ σημειώματι τοῦ ἱερομονάχου Ἱερεμίου Ἰαμοῦς τοῦ Κῶου. Ἴδε τὴν ἀνωτέρω σημ. 8.

ρον ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ. Καὶ πράγματι ἡ στάχσις τοῦ κώδικος εἶνε φραγκικῆ.

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ, ἀπὸ τοῦ χρόνου καθ' ἕνα ἐγγράφη τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα τὸ πρῶτον σημεῖωμα μέχρι τῆς ἐν τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ αἰῶνι γραφῆς τῶν λοιπῶν σημειωμάτων, ὁ οὐπω συμπεπηγμένος καὶ διὰ πινάκιδων ἠσφαλισμένος κώδιξ ὑπέστη ἀπωλείας ἀξίας λόγου, περιορισθεὶς ἀπὸ δεκαοκτὼ τετραδίων εἰς μὴν δεκαπέντε, δύο μικρὰ καὶ ἑννέα φύλλα χάρβαλα.

Ἰδωμέν πρῶτον τίνα τὰ δεκαοκτὼ τετράδια τὰ παρτιζονια ἀρχῆθεν τὸν κώδικα. Καὶ δὴ ἔχει ὁ κώδιξ ἀρίθμησιν τῶν τετραδίων: Πράγματι δὲν λείπει τοιαύτη, μὴ σωζομένη σήμερον πανταχοῦ ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ σταχωτοῦ ἐκκοπῆς τῆς ὥας. Οἱ δὲ σωζόμενοι σήμερον ἀριθμοὶ εἶνε οἱ ἑξῆς. Ἐν μὲν φ. 2^α κάτω ἀριστερὰ σώζεται νῦν κεκομμένος ἀριθμὸς ἀδιάγνωστος, ἐν φ. 41^α ἄνω δεξιὰ ὁ ἀριθμὸς ς, ἐν φ. 57^α ὁμοίως η, ἐν φ. 65^α θ, ἐν φ. 73^α ι, ἐν φ. 81^α κάτω δεξιὰ ια καὶ ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ τετραδίου κάτω δεξιὰ ἐν φ. 88^β ια, ἐν φ. 89^α κάτω δεξιὰ ιβ καὶ ἐν φ. 96^β ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ τετραδίου ὁμοίως κάτω δεξιὰ ιβ, καὶ ἐν φ. 97^α ἄνω δεξιὰ ἀμυδρότατον ιγ, ἐν φ. 120^β κάτω δεξιὰ ἐν τέλει τοῦ τετραδίου ιε, μεθ' ὃ λείπει ἐκ τοῦ κώδικος τὸ τετράδιον ις, ἐν δὲ φ. 129^α ἐν ἀρχῇ τοῦ τετραδίου κάτω μὲν δεξιὰ ις, ἄνω δ' ἀριστερὰ ιη καὶ ἐν φ. 137^α ἐν ἀρχῇ τοῦ τετραδίου ἄνω δεξιὰ, ἀνωτέρω τοῦ νεωτέρου ἀραβικοῦ ἀριθμοῦ, ιθ. Κατὰ ταῦτα, ἐξαιρουμένου τοῦ προτελευταίου τετραδίου, ὅπου πλὴν τοῦ ὀρθοῦ ἀριθμοῦ ις ὑπάρχει καὶ ὁ ἀριθμὸς ιη, καὶ πλὴν τοῦ τελευταίου, ὅπου εὐρίσκομεν τὸν ἀριθμὸν ιθ ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ιη, οἱ σωζόμενοι ἀριθμοὶ δεικνύουσιν, ὅτι ἡ ἀρίθμησις τῶν τετραδίων συμπίπτει πρὸς τὸ πρῶτον τῶν σημειωμάτων, ὅπου ταῦτα λέγονται δεκαοκτὼ.

Πρὸς τὸ σημεῖωμα δὲ τοῦτο εἶνε προφανές, ὅτι δὲν συμπίπτουσι τὰ κατόπιν, γραφέντα ὅτε ὁ κώδιξ δὲν ἦτο ἀκόμη ἐσταχωμένος. Τὴν διαφορὰν ταύτην δεικνύουσιν οἱ ἀριθμοὶ τῶν τε-

τραδίων δεκαοκτῶ και ιε', διότι τετράδια δηλοῦσι βεβαίως τὰ κομμάτια τοῦ τελευταίου σημειώματος, Καὶ ἄλλως δ' ἀποδεικνύεται ἡ διαφορά. Τὰ δεκαοκτῶ τετράδια τοῦ πρώτου σημειώματος συναποτελοῦσιν ἐν ὄλῳ φύλλα 144 (18 × 8), σήμερον δ' ἔχει ὁ κώδιξ φύλλα 142, ὅσα και δηλοῦσι τὰ μετὰ τὸ πρῶτον μεταγενέστερα σημειώματα, γραφέντα βεβαίως μετὰ τὴν ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως πινακίδων διάσπασιν τῶν τελευταίων μετὰ τὸ δέκατον πέμπτον τετραδίων τοῦ κώδικος· ταύτης δ' ἐπελθούσης συνέμειναν μὲν ἐν τάξει συνεραμμένα (σταχομένα) δεκαπέντε βίβλια (σημείωμα τέταρτον) ἢ κομμάτια (σημείωμα πέμπτον), ἔχουν τετράδια συγκροτούμενα ἐκ φύλλων ἑκατὸν εἴκοσι· συναπετελεῖτο δὲ ὁ ὅλος κώδιξ ἐκ φύλλων ἐν ὄλῳ ἑκατὸν τεσσαράκοντα δύο (σημείωμα 2, 3, 4, κατὰ τὴν ἐμὴν συμπλήρωσιν, και 5). Τὰ δὲ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου εἴκοσι και δύο φύλλα ἦσαν τοῦτο μὲν ἐννέα χάρβαλα (σημείωμα 4, κατὰ τὴν ἐμὴν συμπλήρωσιν, και 5) και δύο μικρὰ, ἦτοι ὀκτάφυλλα μὲν ἄλλ' οὐχ ἦττον ἐλλιπῆ ἅτε πρότερον ἀπαρτιζόμενα ἐκ πλειόνων τῶν ὀκτῶ φύλλων (σημείωμα 4, κατὰ τὴν ἐμὴν συμπλήρωσιν, και 5). Εἰς ταῦτα δὲ προσθετέον τὰ παράφυλλα. Πράγματι δὲ πρὸς ταῦτα πάντ' ἀνταποκρίνεται ἡ σημερινή κατάστασις τοῦ κώδικος.

Τί δὲ σημαίνει ἡ λέξις χάρβαλα εἶνε εὐνόητον. Δηλοῦνται ἐπ' αὐτῆς τὰ χαλαρὰ (Πρβλ. Γ. Χατζιδάκι Μεσαιωνικά και Νέα Ἑλληνικά, Ἐν Ἀθήναις, 1907. Τόμ. Β' σ. 434), διεσπασμένα, τὰ μὴ συνδεδεμένα εἰς τετράδιον συμπεπηγὸς, καθ' ἣν ἔννοιαν ἀσυναρτησίας και διασχίσεως ἔχει και σήμερον παρ' ἡμῖν ἡ λέξις. Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ σημασίᾳ εὐρίσκομεν τὴν λέξιν χάρβαλα και ἐν τῷ κώδικι τοῦ ὀξωνιακοῦ Collegii Novi ὑπ' ἀρ. LVIII. Καὶ ὁ μὲν κώδιξ αὐτός, περιέχων Σειρὰν πατέρων εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων και εἰς τὰς Ἑπτὰ καθολικὰς ἐπιστολάς, εἶνε γεγραμμένος ἐπὶ περγαμηνῆς, πιθανῶς τὸν δωδέκατον αἰῶνα τελευτῶντα (sec. forsan III exeuntis), ἐν δὲ τῷ τέλει ἔχει διὰ

χειρὸς πολὺ μεταγενεστέρας (manu longe recentiori), ἴσως μὴ ἀπεχούσης πολὺ τῶν χρόνων τοῦ ἄλλου σημειώματος (manu altera et neoterica) ἀνεγνώσθη ἔπειτα ἄλλο τὸ ἐξῆς σημείωμα, ὅπερ παραλαμβάνομεν ἐκ τῆς σ. 17 τοῦ οἰκείου καταλόγου τοῦ *Coxe* (*Catalogus codicum manuscriptorum qui in collegiis aulisque Oxoniensibus hodie adservantur*. Ἐν Ὁξωνίῳ. 1852), καίτοι εὐλόγως εἰκάζομεν, ὅτι εἶνε παρανεγνωσμένον ἐν πολλοῖς ἁμαρτωλὸς Ἰωάννης τὸ *σα. κλ.* ἁμαρτάνει ἀγόρασε τὸν πρᾶξαπόστολον ἐκ τούτων ἀπὸ τοῦ ἁγίου Λουκᾶ ὁποῦ τὸν σπουλοῦσας (γρ. ἐπουλούσαν) ἐκ μουῦ σουλμανὸν (γρ. Μουσουλμανὸν Μουσουλμάνων) εἰς τὸ πατάρι ἦτον (γρ. παζάρι ἦτον) γοῦν ὅταν τὸν ἀγόρασα μόνον χάριτην τίνα (γρ. χαρῖα τινά) χάριβαλα καὶ ἐγὼ τὸν ἐφείτασα (ἴσως γρ. ἔφτιασα).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ῥηθέντων ἀποδεικνύεται, ὅτι, ὅτ' ἐγράφησαν τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα τὰ σημειώματα κομμάτια βιβλία σταχομένα *ιε'* κτλ., ἢ κατάστασις τοῦ Παλατινοῦ κώδικος X 88 ὀλίγον ἀπέχετο τῆς σημερινῆς. Ἐσώζοντο δηλαδὴ τότε α') δεκαπέντε κομμάτια, ἧγουν πλήρη τετράδια, ἦτοι $15 \times 8 = 120$, β') δύο μικρὰ (τετράδια ἐλλιπῆ φύλλον, οἷα τὸ ε', τὸ ιε' καὶ τὸ φέρον νῦν τὸν ἀριθμὸν ιθ')¹, ἦτοι $2 \times 8 = 16$, καὶ γ') ἐννέα φύλλα χάριβαλα = 9. Τὸ ὅλον $120 + 16 + 9 = 145$ φύλλα.

Ἄντι τῶν 145 ἐκείνων φύλλον ἔχομεν νῦν τὰ 142. Τίνα τὰ τρία λείποντα; Σήμερον λείπουν μεταξὺ τῶν φ. 35 καὶ 36 φύλλα δύο καὶ μετὰ τὸ φ. 40 ἓν, ὥστε τὸ ε' τετράδιον ἀποτελεῖται νῦν ἐκ φύλλον πέντε ἀντὶ ὀκτώ. Ἀλλὰ ταῦτα ἔλειπον ἐκ παλαιοῦ, διότι ἐν φ. 35^ε κάτω δεξιᾷ εὐρίσκομεν γεγραμμένον ζήτει (= ζήτησις λείποντα). Ἐλείπον κατὰ ταῦτα τοῦλάχιστον τὰ

¹ Ἡδὴ ἐν τῷ Ἀλεξανδρινῷ κώδικι εὐρίσκονται γεγραμμένα διὰ γραφῆς τοῦ μικρογραμμάτου βυθμοῦ τοῦ ἐνάτου πιθανῶς αἰῶνος τάδε ὅμοιο τετράδια μικρὰ καὶ μεγάλα ζε'. *Ide Mélanges Chatelain* σ. 78.

δύο φύλλα μετά τὸ φ. 30, πιθανῶς δὲ καὶ τὸ μετὰ τὸ φ. 40). Τὰ γράμματα ζ λ δὲν εἶνε μὲν σύγχρονα τῆς γραφῆς τοῦ κώδικος, ἀλλὰ δὲν φαίνονται ἀπέχοντα τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, καθ' ὃν ἐγράφησαν τὰ σημειώματα. Λεῖπει δὲ σήμερον καὶ ἐν τετράδιον μεταξὺ τῶν φ. 120 καὶ 121, περιέχον τὸ τέλος τῆς Δήμου καταλύσεως ἀπολογίας μετὰ τὰς λέξεις *τῇ αὐτῇ ψήφῳ πάντα ἡμᾶς εἰς ὑπο*. ὅπου καὶ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τελευταῖ ἐλλιπῆς ὁ λόγος ἐκείνος. Τὸ δὲ φ. 121^α ἄρχεται ἀπὸ τῶν λέξεων *ἡγούμενος ἀκριβῆ νῦν τὴν δοκιμασίαν*, ὁπόθεν καὶ ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν ἄρχεται ἀκέφαλος ὁ εἰς τὴν Δήμου καταλύσεως ἀπολογία ἐπόμενος λόγος *Περὶ τῆς Εὐάνδρου δοκιμασίας*. Μετὰ δὲ τὸ πέρασ τοῦ λόγου τούτου ἔπεται ὁ λόγος *Κατὰ Ἐπικράτους*. Ἀλλὰ τὸ λείπον τοῦτο, ἐν ᾧ τὸ τέλος τῆς Δήμου καταλύσεως ἀπολογίας καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ *Περὶ τῆς Εὐάνδρου δοκιμασίας*, ἔλειπε πιθανῶς ἀνέκαθεν. Ὡστε δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι, ὅτ' ἐγράφη τὸ σημείωμα, οἱ ἀριθμοὶ τετραδίων οὓς βλέπομεν νῦν δὲν ἀνταπεκρίνοντο πλέον καθ' ἑλα πρὸς τὰ σωζόμενα. Ἐσώζοντο δὲ τότε πλήρη τὰ τετράδια 1-4, 6-16, 17 καὶ 18.

Τὸ δὲ τετράδιον τὸ φέρον τὸν ἀριθμὸν *ιθ* σύγκαιται ἐκ φύλλων 2ξ (φ. 137-142) καὶ τὸ πρῶτον τετράδιον ἄρχεται ἐκ τοῦ νῦν φύλλου 2 ὅπου ἡ ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ «Λυσίου ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου ἀπολογία». Ἀλλὰ προηγείται τὸ νῦν φ. 1 ἔχον τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων, καὶ τούτου τὸ νῦν φ. III* ἐκ περγαμηνῆς, ὃν τελείως ἄγραφον καὶ ἐπικεκολλημένον ἐπὶ χάρτου παλαιοῦ τούτου δὲ πάλιν προτάσσονται τὰ παράφυλλα I* καὶ II*, ὄντα νεώτερα ἐπὶ χάρτου. Κατὰ ταῦτα, συμπεριλαμβανομένου εἰς τὰ ὡς ἄνω 142 φύλλα τοῦ φ. III*, ὁ κώδιξ συναπετελεῖτο ἐκ φύλλων 143, διὸ καὶ ἐν φ. 142^ε ὑπάρχει παλαιὰ σημείωσις λατινιστὶ λέγουσα *chartarium* 143. Ἀλλ' ὁ γράφας τὰ σημειώματα τοῦ φ. 142^α δὲν ὑπελόγησε προφανῶς τὸ φ. III* ἄτε ὃν ὅλως ἄγραφον.